

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТОВАРИСТВО ПСИХОЛОГІВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені Г. С. СКОВОРОДИ
Кафедра психології

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА
УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ
І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ НАПН УКРАЇНИ
АСОЦІАЦІЯ ПРОФЕСІЙНИХ ПСИХОЛОГІВ ХАРКОВА
МІЖРЕГІОНАЛЬНА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ СПРІЯННЯ РОЗВИТКУ СИМВОЛДРАМИ
ВСЕУКРАЇНСЬКА АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНА АСОЦІАЦІЯ (ХАРКІВСЬКИЙ ОСЕРЕДОК)

*З нагоди 215 річниці ХНПУ імені Г.С.Сковороди,
130-ї річниці з дня народження І.А. Соколянського (1889-1960),
115-річчя В.І. Асніна (1904-1956),
95-річного ювілею А.В. Петровського (1924-2006)
та 25-річчя факультету психології і соціології*

ХАРКІВСЬКИЙ ОСІННІЙ МАРАФОН ПСИХОТЕХНОЛОГІЙ

МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
(Каталог психотехнологій; тези доповідей)

26 жовтня 2019 року

Харків – 2019

УДК 159.9.07
ББК 88

Рецензенти:

Бочелюк Віталій Йосипович – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Запорізького національного технічного університету

Євдокимова Наталя Олексіївна – доктор психологічних наук, професор, проректор з наукової та міжнародної діяльності Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика

Романовський Олександр Георгійович, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, завідувач кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами Національного технічного університету «ХПІ»

Рекомендовано до друку Вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, протокол № 7 від 28.10.2019 року

ХАРКІВСЬКИЙ ОСІННІЙ МАРАФОН ПСИХОТЕХНОЛОГІЙ (каталог психотехнологій; тези доповідей): матеріали III міжрегіональної наук.-практ. конф., м. Харків, 26 жовтня 2019 р., ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Харків: Діса плюс, 2019. 248 с.

ISBN 978-617-7645-81-7

У збірнику представлено матеріали науково-практичної конференції «**ХАРКІВСЬКИЙ ОСІННІЙ МАРАФОН ПСИХОТЕХНОЛОГІЙ**», метою якої було висвітлення в рамках профорієнтації та просвітництва новітніх розробок у галузі психотехнологій, представлених на теренах України.

Перша частина збірника містить **Каталог психотехнологій** новітніх авторських розробок розвивальних, психокорекційних, діагностичних, тренінгових програм, методик, технік тощо, інформація про які подана у вигляді анотацій.

У другій частині розміщено тези доповідей, які містять результати науково-практичних розробок учасників конференції.

Матеріали конференції віддзеркалюють результати сучасних досліджень у галузях теоретичної та прикладної психології.

Для науковців, викладачів, аспірантів та магістрантів, студентів гуманітарних спеціальностей, практичних психологів, вихователів, соціальних та медичних працівників.

Матеріали друкуються в авторському варіанті з правками редколегії.

ISBN 978-617-7645-81-7

УДК 159.9.07
ББК 88

© ХНПУ імені Г.С.Сковороди, 2019
© Колектив авторів, 2019
© Єльчанінова Т.М. (оформлення, обкладинка, Ψ-емблема), 2019

Тарасова Т.Б. Методичне забезпечення навчальної дисципліни «Методика викладання психології у вищій школі» для змішаного навчання.....	60
Туркова Д. М. Методика діагностики «Сприймання образу тіла дитиною»	63
Хомуленко Т.Б. Психосоматичний підхід до характеристики змісту оздоровчої психотехнології: базові дефініції	64
Хомуленко Т.Б., Фоменко К.І., Миронович Б.С. Семантичний диференціал «Ставлення до тіла»	66
Цигичко Т.П. Казкотерапія в роботі з дітьми дошкільного віку	66

Частина 2. ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

Абсаямова Л. М. Особистісні детермінанти розладів харчової поведінки	73
Аркатова О.С. Категорія невизначеності в дослідженнях життєвого простору особистості.....	77
Балабай І. С., Малихіна О. Є. Психологічні особливості поведінки лідерів у конфліктних ситуаціях	78
Ветрова Н.В. Психологічні особливості розвитку мотивації підприємницької діяльності в студентському віці: актуальність проблеми	80
Воловик А. С. Особливості невротичних реакцій студентів	82
Галата О.С. Розробка методики діагностики особливостей завзятості у навчальній діяльності студентів та школярів	85
Галушко С.М. Роль сімейно-родинної прив'язаності у становленні особистості молодшого школяра	90
Гармаш О.В. Рушійні кроки змін у педагогічній діяльності на шляху до Нової української школи: психологічний контекст	92
Гога Н.П. Место тривожності в процесі формування соціального довіря.....	96
Даниленко Н.В. Теорія інстинктів в.і. гарбузова як ресурс особистості.....	99
Даниленко Н.М. Особливості ставлення до зовнішності дівчат юнацького віку з різним співвідношенням задоволеності та стурбованості зовнішнім виглядом	102
Дейниченко Л.М. Розвиток комунікативної компетентності майбутніх психологів ..	105
Диаб Набил. Время как фактор ценности собственной жизни.....	110
Долусова Н.М. Йога як метод впливу на тривожність особистості.....	116
Дорожко І.І., Довженко О.О. Булінг в освітньому просторі: реалії сьогодення.....	117
Сльчанінова Т.М. Аналіз взаємозв'язку гніву, агресивності та індивідуально-психологічних особливостей особистості студенток-психологинь	121
Єрмоленко К.В. Психологічне становлення соціальної креативності майбутніх психологів як невід'ємна частина професійної підготовки	123
Жванія Т.В., Волкова О.Г. Емоційна готовність майбутніх психологів до професійної діяльності : діагностика і формування	126
Ілляшенко Т. Д., Жук Т. В. Проблема психолого-педагогічної допомоги батькам, які виховують дітей з особливими освітніми потребами	131
Каменчук Т.Д. Рівнева модель засвоєння просторових знаків та символів як психолого-педагогічна технологія для роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями	135
Кисельов К.С., Саврасов М.В. Креативність особистості майбутнього вчителя початкових класів як запорука його професійної адаптації.....	139

мандал потребує концентрації уваги та внутрішнього споглядання кожного з них окремо. Неначе у своєрідному дзеркалі, відбувається відображення асоціацій, почуттів, фантазій та історій, що спливають у свідомості. Обговорення цих образів, їх трактування самим автором малюнка викликає трансформацію станів та усвідомлення своїх ресурсів. Таким чином, кожне зображення інстинкту має свій символічний зміст, який має значення для конкретної особистості. Після аналізу актуального стану, рівня реалізації інстинкту, слід зробити ще хоч один малюнок (а можливо, й декілька до кожного інстинкту), в якому вже будуть інші образи, пов'язані з потенціалами особистості. Нові роботи потребують також обробки та інтерпретації автором. Наприкінці потрібно створити мандалу, яка б об'єднувала всі сім останніх зображень інстинктів і відображала певні ресурси, напрямки гармонізації та розвитку особистості.

Слід зазначити, що студенти із зацікавленістю виконували завдання, проявили творчий підхід до малюнків. Багато хто з них усвідомив свої записані інстинкти та потреби, деякі, навпаки, зрозуміли наявність їх гіпертрофованих проявів. Головне, що юнаки та дівчата змогли намітити шляхи подальшого розвитку своїх особистостей, корекції своїх станів, поведінки, цілей.

У випадку застосування цієї методики із діагностичною метою, важливо звертати увагу на загальний характер малюнку (упорядкованість – хаотичність), його симетричність – асиметричність, наявність центру (як центр особистості), використання кольорів, характер ліній. Також можна спиратися на найбільш поширені у психодіагностиці інтерпретації проєктивних методик.

Отже, на нашу думку, ця методика має широке поле застосування. У подальшому, вбачаємо за доцільне провести експериментальне вивчення стану внутрішніх особистісних конфліктів студентів, спираючись на концепцію В.І.Гарбузова та доробки Н.П.Коваленко. Це дасть змогу не тільки отримати наукові дані, а й гармонізації внутрішньої сфери досліджуваних.

Даниленко Н.М.

*Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди, м. Харків*

ОСОБЛИВОСТІ СТАВЛЕННЯ ДО ЗОВНІШНОСТІ ДІВЧАТ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ З РІЗНИМ СПІВВІДНОШЕННЯМ ЗАДОВОЛЕНOSTІ ТА СТУРБОВАНOSTІ ЗОВНІШНІМ ВИГЛЯДОМ

У сучасних соціокультурних умовах зростає цінність зовнішності, її вплив на регуляцію взаємин у різних сферах життя людини. Переживання щодо власного зовнішнього вигляду можуть призводити до формування незадоволеності зовнішністю, надмірної стурбованості нею, що в цілому негативно позначається на розвитку особистості, особливо якщо йдеться

про осіб підліткового та юнацького віку. У дослідженнях сучасних авторів стурбованість зовнішністю трактується як вид соціальної тривожності, яка виникає у зв'язку з припущенням про те, що певні компоненти зовнішнього вигляду можуть справляти негативне враження на інших людей. Задоволеність зовнішністю визначається як достатньо стійке, довгочасне позитивне емоційне ставлення до свого зовнішнього вигляду, а незадоволеність, відповідно, як негативне ставлення до власної зовнішності, що сформувалось у зв'язку з досвідом негативного впливу зовнішності на благополуччя людини (Варлашкіна Є.А., 2015; Лабунська В.О., Капітанова О.В., 2016). Отже, задоволеність зовнішністю визначають, пов'язуючи її зі ставленням до власного зовнішнього вигляду, але конкретні характеристики такого зв'язку залишаються недостатньо дослідженими.

Мета нашого дослідження полягала у визначенні специфіки ставлення до зовнішності дівчат юнацького віку з різним співвідношенням задоволеності й стурбованості нею. Дослідження здійснювалось із використанням методик: «Ставлення до свого зовнішнього вигляду: задоволеність, стурбованість» В.О. Лабунської, «Шкала оцінки рівня задоволеності власним тілом» О.О. Скугаревського, «Оцінно-змістовна інтерпретація зовнішнього вигляду» В.О. Лабунської, «Вплив образу тіла на якість життя» і «Ситуативна незадоволеність образом тіла» Т.Ф. Кеш в адаптації Л.Т. Баранської і С.С. Татаурової. При математико-статистичній обробці даних використано кластерний аналіз і Н-критерій Краскела-Уолліса. У дослідженні брали участь 213 студенток Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди та Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого віком 19-21 рік.

Визначення груп досліджуваних із різним співвідношенням задоволеності/стурбованості власною зовнішністю здійснювалось із використанням методики В.О. Лабунської «Ставлення до свого зовнішнього вигляду: задоволеність, стурбованість». Результати, отримані за шкалами «Задоволеність зовнішнім виглядом» і «Стурбованість зовнішнім виглядом» даної методики, були піддані процедурі кластеризації за методом k-середніх, що дозволило визначити чотири групи досліджуваних із різним співвідношенням задоволеності/стурбованості власною зовнішністю. Досліджувані, що увійшли до першої групи, характеризуються високим і середнім рівнем задоволеності та низьким рівнем стурбованості власною зовнішністю. Дана група складає 38,50 % вибірки. Досліджувані другої групи (18,31 % вибірки) характеризуються низьким рівнем задоволеності та середнім і високим рівнем стурбованості власною зовнішністю. До третьої групи (27,23 % вибірки) увійшли досліджувані з середнім рівнем задоволеності та стурбованості власною зовнішністю. Досліджувані

четвертої групи (15,96 % вибірки) характеризуються середньо-низьким рівнем задоволеності та стурбованості власною зовнішністю. Визначенні в нашому дослідженні групи дівчат юнацького віку з різним співвідношенням задоволеності/стурбованості зовнішністю підтверджують дані щодо можливості одночасного переживання задоволеності зовнішнім виглядом і стурбованості ним (Капітанова О.В., 2017).

Між групами дівчат з різним співвідношенням задоволеності та стурбованості зовнішністю визначені суттєві відмінності за всіма показниками ставлення до зовнішності. Задоволені зовнішністю дівчата, як стурбовані, так і нестурбовані нею, якщо порівнювати з невдоволеними, очікувано відрізняються більш високими показниками оцінки власного обличчя, тіла, відповідності своєї зовнішності віку та статусу, більш позитивним ставленням до власного тіла, меншим впливом ситуативних чинників на задоволеність зовнішністю. Разом із тим, за групою задоволених стурбованих зовнішністю дівчат отримані нижчі показники оцінки відображеної зовнішності, якщо порівнювати із задоволеними нестурбованими дівчатами. Показники оцінки виразної поведінки за групою задоволених стурбованих зовнішністю дівчат найвищі серед чотирьох груп досліджуваних. Стурбовані зовнішністю дівчата демонструють більш виразне прагнення до удосконалення зовнішності. За групами невдоволених зовнішністю дівчат за більшістю показників ставлення до зовнішності отримані нижчі значення, якщо порівнювати з дівчатами, що задоволені власною зовнішністю. Представниці даних груп більш негативно ставляться до свого обличчя, тіла, на їх ставлення до зовнішності більший вплив чинять ситуаційні фактори, якщо порівнювати із задоволеними зовнішністю ровесницями. Але слід зазначити, що невдоволені та стурбовані зовнішністю дівчата вище за представниць інших груп оцінюють оформлення власної зовнішності, ситуаційний вплив на ставлення до зовнішності за даною групою є найсуттєвішим. Крім того дівчата цієї групи найбільш схильні слідувати стандартам краси, нав'язаним ззовні.

Отримані результати можна пояснити, виходячи з даних, у відповідності до яких стурбованість зовнішнім виглядом виникає у людини в зв'язку з припущенням про негативне враження, яке певні компоненти її зовнішнього вигляду можуть справити на інших людей в ситуації взаємодії (Капітанова О.В., 2017; Наровська Я.Б., 2007). Визначені у стурбованих дівчат найвищі самооцінки оформлення зовнішності, власної виразної поведінки на тлі порівняно знижених самооцінок відображеної зовнішності можна розглядати як певні компенсаторні механізми щодо побоювань негативного ставлення до їхньої зовнішності інших.